

Партийжи амыдырал

ДАЙЫНЧЫ АРГА-ШПНЭЭНИ УЛАМ БЕЛИНДЕР ДЭЭШ

СЭКП-ний XXIV съездинин шийтгэлээр амыдырал ботандарга партиа организацизынч ролон болгаш дайынчы арга-шпнээни белиндр талазы-биле СЭКП Тыва обкомунун база партиа райкомунун пленумнарын доктааларында айткан хемчеглерни күөсөдир талазы-биле Хандагайтынны харылаа белиринде партиа эге организацизы чамдык ажылдарны чорудуп турар. Парторганизация болупрак практиктик ажыл-чорудулганын бүдүрүлгенин ажил-херектерин эргелер башкарырга база коллективтик иштинге чорудуп турар политиктик кижизилде болгаш култур-массалык ажылдарны организацизына коммунистерни ишпектейл киириш-тирерилче, оларын авангарды ролон, ажил-херекти орга-шпнээни белиринде, даандырган ажылдыг харысалганын күөсөдиринче угдандырган.

Коммунистерни бүдүрүлгечи болгаш хой-нигичи үлөтөр-чижээ коллективтик кижигүннеринге, ылангы аныктарга кижизилдикти салдарлыг. 8 коммунист 5-жи коммунист күш-ажылдын шалыңызы атты чаала алган. Бир кижини эртен чылы ССР-ни Харылаа министрствозу Бүтү-эвилелдин харылаачыларын социалисттик чарыктын тилектизи деп хөрөк демде-беле маанна. Коммунист Б. Чечен-Бара СЭКП райкомунун кижигүчү, Хандагайты суурда хөрөөжөөн чөвүлелин даргазы хуузагезин ишпектейл күөсөдир турар. СЭКП кижигүнүгө кандидат О. Захар ажил-ничи, төлөптин-биле хой-нигичини хуузагезин болгаш ишпектейл чаалап ал, коллективте комсомол организацизын секретарына, ВЛКСМ райкомунун бюро кижигүнүгө сонгуткан.

Коммунистерни күжүн бүдүрүлгенин чутула участоктарына тазарыштыр тургусканы партиа организацизы бүдүрүлгенин ажил-чорудулганын контролдуура талазы-биле

Бүрүнү-биле танышкан

Эрэн районун «Чаа орун» колхозунун № 4 хойжу бригаданын кижигүннери бо хүннерде бедни көдүрүлүшкүнүт амылдап турарлар. «1972—1973 чылдардын кышкы үезинде мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин болгаш белектизирин көвүдери дээш мал ажылынын амылаачыларынын Бүтү-эвилел социалисттик чарыктын калбарыр дугайында» СЭКП ТН-ны, ССР-ни Министрлер Чөвүлелинин, ВЛКСМ-тиң доктаалы-биле болгаш «Совет Социалисттик Республикаларын Эвилелин» 50 чыл оюну дугайында» СЭКП ТН-ны Чингине секретары Л. И. Брежневтиң ишпектейл-биле бригада кижигүннерин колхозтун тускай эртемнигери болгаш бригадир ш Балир таныштырган.

Ол чутула документилер-биле танышкан чыыштарга хойжулар бедиткен социалисттик хүлээлгелерин ап, амылаачы-тынмай турар арга-куралдарынын илередиң, ажытыг саал-оалын бергеннер. Бригада бо ажил-агы чылында төдүрү 100 хойнуң чаш төлүн четче албышаан, бир хойдан-на 1,9 кг дүктү алыр сорулганы салган.

Колхозта партиа организацизынын талазындан малчы-нарын организацизы-массалык ажилдарынче улуг кичээниги салып турар. Бригаданын ерге санында тускай демдегел дептержигештерни тургускан. Оң бирги арнында малчы-нын бо ажил-агы чылында социалисттик хүлээлгезин долу бижиң. Дараазында арыннарда малчынарга тускай эртем-ниглерин сүмелерин, ылаңгыя малга бээр чечнерин чижек-хемчээлин тодаргай бижиң.

А. АРАКЧАА.

Улусчу контроль

Танды районун колхозтарында болгаш совхозтарында, Көдээ ажил-агынын дуржулга станциязында малдын бажын өстүрер, оон продуктуларын бедидер талазы-биле нийти түнөөлөр багыт эвес. Ындыг-даа болза ажил-агы бүрүзүнче хамаарыштыр малды чүзү айы-биле хынап көөр болза, четпестер, ажилгалы-май турар куралдары ар-ада эвези эвес. Манда бир хамаарыш чүзү — малдын баш санын өстүрер, оон шын үчүлүн тургузар дээш ажил, малды оорлап-самчыгаар, төтөгүлөр чоруктар-биле демисел болур.

Байдалды анализтей көргөп, партиа райком тускай доктаал коммиссияны тургускан. Оон сорулганы малды самчыгаар болгаш төтөгүлөр чоруктар-биле демисел чорутура. Коммиссиянын составында улусчу контроль комитетинин, көдээ ажил-агы эргелелинин, административтик органдарын ажилдаачылары кирген. Коммиссия болупун ажилын малды онча-менди тургузар талазы-биле районда эң кош-как байдалдыг «Тилеке» совхозтан эгелден. Аңаа хынап-даны чоруткан. Түнөө чүзү көргүскени?

Совхозта нийтинин малын самчыгаар болгаш төтөгүлөр чорукта таарымчалыг байдал-дар бар турганы хыналаа үе-иле илерен. Бирги ээлгече малды казып, кадалап турар кижилерин харысалга-газын бедитпей, материал-ха-

ШЫН

Уставтын негеделерин ботандарырга база коммунистер бот-боттарында бедни негеделиг болурун таарымчалыг болган. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулганын дең-дески болурун шалтыктан турар четпестерни дүрген илередиң, хожудат турар участоктарже кичээниги үлгүлөдүрүш, четпестерни чайлаарынче күшү болгаш хөрөгенин мөөнээр арганы база берген.

Харылаа белиринин ажилын талазы-биле болгаш шүгүмчүлөдүг саналдарны база ажилчы чоңардан көп турар негедле хомудалдарны партиа организацизы административ чери-биле кады кичээнигиле көрүп, оон чылааганнарын тодарып, илерен четпестерни чайлаар талазы-биле четпестерни ажиллап кыл-гаш, партиа организацизынын азы бүдүрүлгенин хуралдарына чутулаажап, хемчеглерни ап турар. Ындыг четпестерни болгаш негеделерин кол-колу мындай: Торгалыг, Чаа-Суурда, Арыг-Бажында радиоачылыгынын, телефон харылаазын багыт, чамдык почта чылар почта чедирин саады бээр фактылар, чамдык телефонистер чогутур үезинде харылаа, хары-салга чок чоруктары кылтып, теле-фон, телеграф харылаазы бүдүрүлгө планын күөсөдир баар таарылгалар бар.

Бо четпестерде чогут чылааган-нар база бар. Ол телефон, радио шүгүмчү амыт үенин техниктиг негеделеринче дүүшес, эргилер бажырааны, телефон, радио белиринин аппаратуралары эргилер, күжү четпес, электроэнергия-биле үзүктөлүшкенин хандырып турары-биле тайылбырлаа турар.

Үстүндө айттыгач четпестерни партиа хуралыга чутулаажап көргөш, административ чери-биле кады тодаргай хемчеглерни ап чорутканын түнөөлөдү чамдык ажилдар кылдып турар. Торгалыг, Чаа-Суурда радио-шүгүмчү чарыкты кылдыр, Хандагайты — Торгалыг ара-

Партия, профэвеле, комсомол ор-

зынга телефон чыгыларын септээр.

Арыг-Бажы суурга 50 төчкалыг ав-

томаттыг телефон станциязын бо чы-

лын тургузары шийирлеттинген.

Кадрларын техниктиг билиг-мерге-

жили чавыс болуп турарын барым-

даалаш, бүтү ажилдаачыларын

техниктиг өөрелдигенин организаци-

заа болгаш өөрелдиге доктаал чоруп

турар.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына чутулаажап

айтыгачыларын шын шийип алыр, оон

кижизилдикти ролон бедидер бол-

гаш принципадыг шын шүгүмчү-

лөдүн дузазы-биле ажилдаачыларын

аңаа ажил-чорудулганында, аажы-

чанында четпестерни эйип алырың

дузааларың партиа организацизын

улуг кичээнигиле сааган. Чижээ,

партия организацизынын бир хура-

лында «Ажилдаачыларын амылаа

културалың болгаш харысалганың

бедидер хемчеглер дугайында» ай-

тыгыг чутулашкан. Аңаа санал-

дар-лаа хой, принципадыг, чилиг

болган, чамдык ажилдаачыларын

ажылдында, аажы-чанында четпес-

терни илереткен. Шүгүмчүлөдүг эш-

тер оон шын түнөөлөдү кылган, кол-

лективте күш-ажылдыг болгаш хой-

нигитиниң сагылга-чүрүмүн хажы-

лар, өре-самчыгалдар кылдыр факты-

лар чайлааганын.

Партия, профэвеле, комсомол ор-

зынга телефон чыгыларын септээр.

Арыг-Бажы суурга 50 төчкалыг ав-

томаттыг телефон станциязын бо чы-

лын тургузары шийирлеттинген.

Кадрларын техниктиг билиг-мерге-

жили чавыс болуп турарын барым-

даалаш, бүтү ажилдаачыларын

техниктиг өөрелдигенин организаци-

заа болгаш өөрелдиге доктаал чоруп

турар.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-отчеттарын дыннап, үн-

дүргөн шийириниң, ажиллап кыл-

ган хемчеглерин күөсөдириниң ин-

формастап турары чанчыл болу бер-

ген. Бүдүрүлгенин ажил-чорудулга-

зында база коллективтик амыдыра-

лында чамдык чутула айттыгачыларын

партиянын ажил хуралдарына чуту-

лаажап, хүлээп алган шийир-лерге

тодаргай сорулгаларын салып

турар. Ол чорук ажил-херектиң бай-

далы дээш ажилдаачы бүрүзү хары-

салгаалай болурун, болупун ажилын

шүгүмчүлөдүг эзу-биле көрүп,

негеделиг болурун чедип алыр ар-

ганы берип турар болгаш ажил-

даачыларын ишпектейл беден.

Партия хуралдарына коммуни-

стерни бот-

МЕТОДИКТИГ АЖЫЛ — ДУРЖУЛГАНЫҢ ҮНДЕЗИНИ

Бот-боттарындан өөренир

ТАНДЫНЫҢ Владимирова ортумак школасының (директору Т. Н. Агапова) башкылар коллективинин жыйынында бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды.

Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды.

Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды.

Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды.

Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды. Бот-боттарындан өөренир турары аныкталды.

Владимирова школасының ажылының дуржулгасын

Уругларның солун ижи

Уругларның солун ижи. Уругларның солун ижи. Уругларның солун ижи.

Уругларның солун ижи. Уругларның солун ижи. Уругларның солун ижи.

Мурнакчы дуржулганың школазы

Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы.

Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы.

Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы.

Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы. Мурнакчы дуржулганың школазы.

Башкыларның дузалакчылары

Башкыларның дузалакчылары. Башкыларның дузалакчылары. Башкыларның дузалакчылары.

Башкыларның дузалакчылары. Башкыларның дузалакчылары. Башкыларның дузалакчылары.

Башкыларның дузалакчылары. Башкыларның дузалакчылары. Башкыларның дузалакчылары.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

Европа чурттарының коммунист болгаш ажылчын партияларының төлээлекчилеринин ужуражышының дугайында дыңнады

Европа чурттарының коммунист болгаш ажылчын партияларының төлээлекчилеринин ужуражышының дугайында дыңнады. Европа чурттарының коммунист болгаш ажылчын партияларының төлээлекчилеринин ужуражышының дугайында дыңнады.

Европа чурттарының коммунист болгаш ажылчын партияларының төлээлекчилеринин ужуражышының дугайында дыңнады. Европа чурттарының коммунист болгаш ажылчын партияларының төлээлекчилеринин ужуражышының дугайында дыңнады.

НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР

НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР. НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР.

НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР. НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР.

НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР. НИИТИ-ЕВРОПА ЧӨВУЛЕЛ ХУРАЛЫНГА УТКУШТУР.

Лаоста тайбың үе келген

Лаоста тайбың үе келген. Лаоста тайбың үе келген. Лаоста тайбың үе келген.

Лаоста тайбың үе келген. Лаоста тайбың үе келген. Лаоста тайбың үе келген.

Лаоста тайбың үе келген. Лаоста тайбың үе келген. Лаоста тайбың үе келген.

Эң эки өөредилгелеринин слёду

Кызылда күрүнө педагогика институту. Бо чыны институтта өөредилге чыгыс ээлеген пилеңин-биле чергелештир кезектерде студенттерин аудиторияларга, лабораторияларга холдзанын муруну чыдаарга боюрга азаккан болгай. Ол кезек институттун кирер экинде дежурийлар тургузупкан, студенттер шеверги кеттирген, каткы-хөг динирер турган.

Манада келген студенттерге хун бууде-ле малаа узур-ражып боор бис. Ычказажон бо кезек чыгышпалар — республикада чыгыс ээлеген өөредилге чериян чоргалар-нып турар малаады кийи-лерин-дир. Чыгыс өөс-биле чугалаарга, институттун тер-генин болгаш эки өөредилге-лиг студенттери чыгыш келгени бо.

Кезектин 7 так. Делем аалды долдур олурупкан студенттеринин кичээлге, лек-циялар динан чыгышпалар аа-йы-биле президиум столунче утганы берген. Физика-мате-матика факультетинин де-каны Владимир Иванович ДАНИЕЛКО, эркен семестреде быжыг билгилгил көргүсөт, богу мында чыгыш келген тергенин болгаш эки өөрен-генине ректораттын, парт-бюроуну, комсомол комитети-нин мурундан байыр чедир-бишкан, слёттун ажыгына-ны чаралаан.

Институттун өөредилге, эр-тем талаам-биле проректор, төөгү эртемдеринин кандида-ды Василий Намазкович БИЧЕ-ОЛДУН плеткелди кыскамы-биле доңчулаарга мындыг.

СЭКП-ин XXIV съездинин шийитилерин амыдырал-га боттандырып, тоску беш чылдын планын онаалдала-

рын хуусаа бетинде күөсөдир дэң бугу совет кижилер эр-тем юбилейлиг болгаш бо шийитилерин 1973 чылда ку-женнишкенин ажалдан тур-дир. Ол чаагай херекке биштиг институттун башкылар коллектини болгаш бүгү сту-денттер бааа үлүг-хуузуу кийрген. Оог тодаргай чыжээ, —1972—1973 өөредилге чылы-ныг бирги семестринде чүгө 4—5 өөредилгелер болган 268 студенттер богу бо сабга киржип турары бо тур. Ин-ститутта бир-ле дугаар болуп турар бо слёттун киржикчиле-ри болганнар силерге-даа, биске-даа өөрүчүгү.

Эркен семестреде институт өөредилгени 92 хуу бол-ган. Оог мурунда семестре деңгээрге хуу талаам-биле өскөн болган 20 эки өөредилге-лиг студенттер ичешкен. Биология болгаш химия фа-культетинин студенттеринин кызымалык чоруп онзалан демделгээр узурат. Ол фа-культеттин өөредилгени 97 хуу болуп, бирги черия ээсэн. Деламы—биология эртемнери-нин кандидаты Г. Нико-лаев. Ийги черде биология факультетин (деламы — педа-гогика эртемненин кандидаты К. Март-оол), а үшкү чер-де физика-математика фа-культетин.

Слётта киржип турар 43 тергенин болгаш 225 эки өөре-дилгелеринин аразындан ай-санында 100 рубль түңүгү, деленин стипендияны ап эгел-зөн, биология болгаш химия факультетинин үшкү курсу-чу Ю. Карпованы чоргалар-биле алап, студент бурун алаа депкечирер деп кийги-рып болур бис.

Бо слёттун киржикчилери өөредилгени кошкан студен-терге дуалаажып, кичээлдер

үзөр, чаага чорутар-биле аптеш чок демисекки, өөре-дилгенин бедик депкечир че-лип амырыче плеткелча кий-гырган.

Деленин стипендият Ю. КАРПОВА богу факультет-тинде 55 кижиги тергенин бол-гаш эки өөренип турарын чу-гаалдышаан, уламчылаан — чүгө лекциялар-биле кызы-гаарлааттынмай, студент ки-жи үзөрин чок хуваап, эжа-мен азы зачет келтирин ма-налай, доктаамал кичээлдэр-и—быжыг билгилгил чедип алырыта дуалаар. Оон ийи-ой хой-ининин ажалында киржип турар студенттеринин өөредилгени эки, а алаа-ла хостуг үзөри эдирер, ажал-тыг ажал-даа кыбайн турар кижилерин багы өөренип, «ш» догроз, күрүне демдэ-ди» доор хостугун плеткел-зөн (ЧУРУКТА Ю. Карпова сагал берип тур).

— Келер үеде салгалчыла-рымыстын салым-чолу, эртем-билгилгил хамаатылар болуру — силерини башкы ден чаа-гай мергежилдерде, ажалы-царда, арыг күрөңгөдө онаа-жып турар. Ычказажонда сту-дент чыдарында башкыла-рыңардан чүгө быжыг билгил-гил энес, арга-тургузганы амдыгаатан ап эгелерер. Ажалдан эгелер бээрерге бергээр албан турар алаар. Ону ажал эртер талаам, ба-нык мергежилге арыг бердирер херек-деп, РСФСР-ини школа-ларыны ажалдыг башкымы Д. САТ слёттун киржикчиле-ринге байыр чедирбишкан, ча-гып чугалаан.

Эркен семестреде эң эки өө-ренеп студенттеринин инсти-туттун хундугу бижиктери-биле панаан болган дыка хой студенттерге аас байы-ры чедирер ректортун ду-

жаалын дээди өөредилге пе-риде профессионал организа-циянын даргазы А. Дятлов номчаан. (УСТУНДЕ ЧУРУК-ТА институттун ректору Х. Аалды-оол Хундугу бижикти тыпсын турары).

Индирде биология болгаш химия факультетинин 5-жи курсу-чу Людмила Бакина. Ол тергени болгаш эки өөре-дилгелер студенттеринин слёт-тинде киржикчилеринин Кы-зылда күрүнө педагогика ин-ституттун бүгү студен-теринге кийгырын ном-чаан. Өөредилгенин чүс хуу-дугу богуру чедип алыр дэңи студент бурун хундугу лекцияларын үзөри, ажал-гаймында мыкап буруткуч-дуг, харымсалганы өөрени-рин хууздунин слёттун киржик-чилери бир үй-биле хууздан алган. Кызылдын педагогика институтунда болган эки өө-редилгелер студенттеринин слёттун дэңи—«Өөренип, өөренип база катан өөренип» — деп, В. И. Ленинга чыгы-лары болуп турар.

С. ВЛАД-ОЛ, ЧУРУКТА: слёттун болук киржикчилери. О. ОХЕМЧИКТИН фотолары.

Ужуражылга

Тыванын Аалды-Маалды ат-тыг чурт-шынчылар музейин хуралдар аалыга Совет Армиянын болгаш Шериг-дай Флотунун хунунго тур-раскааткан ужуражылганы мурунун эртем ажалдыкчы-зы М. Ковин-Лопсан ажал-ганы, Флоттун, Александр Невский орденин ээлескен Федор Степанович Гановска өс берген.

Оог соода Социалист Күш-ажалдын Маалдыр Оор-жак Чываажыкович Лопсан-чап, Н шериг кезеңин да-йычмын, шериг Александр Игнатович болгаш Ада-чурт-тун Улуг дайымын эске-даа киржикчилери боттары-ны сактымышкыларын тус-тузунда чугалааннар.

В. ЧАЛБАА.

Ниитиге даянгах

Бистин «Чая орук» колхоз-та келер Култура ба-жынын шылаан-ла чонуну ойнаар, көгдөр чери болу-берген. Алыг-агы болгаш-терин ажалы пав дуга-гар чоруп турар. Колхозчу аныктар куш-ажалчы хун доостурга, алаа чыгыш ке-дир, кайы хундугу чуну эр-тирери кижиги бурунугу билдинтир. Кезектерде ниити массалыг темчелер-ден алында шырдаа, шашки, билдиард ойнаары үзүк чок болгулаар. Ка-жык алары дэңи, эске-даа ойнаарын организастан ту-рар.

Кичиларга көрүкчүлөр келер. Кинемеханик эл Балган ажалында кызы-мак, онаашкан плеткелер ол кып чыл улаштыр док-таамал күөсөдир турар.

Култура бажынынын ажалын чүгө оон удур-тукчулары, клуб чөвүлели энес, а «Чая орук» колхоз-тун баштаар чери (дарга-зы эш Сакты-Сорюев), Бай-Дог көдө Совет (даргазы К. Ынаалай) олар клуб ажалында бот-тук дуанын чедирип турар. Колхозта херээженер чо-вүлели, комсомол организа-цияны колхозтун култу-ра амдыралында эки кир-жалгелит.

Бистин Култура бажы-нын эки ажалынын база бир тодаргай херечилер райондун бот-тымытыр уран чүгө көрүдөзунге бистин колхозтун бот-ты-мытыр артистери эң плет-кейлиг киришкени болур.

Култура олагарынын ажалыне ажал-агы удурутукчулары, хой-инити организасталары доктаа-мал сагыш салып турарга калдыг-даа ажалы алаа организасталары чик. Бо култура бажынында бай-дам шак-ла кылган.

Ш. КОМУ. Эраан район.

СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ

ТИИЛЕКЧИЛЕР ИЛЕРЭЭН

Бистин республиканын профессионал-комсомолдун хаак кроуунга бирги чер дэңи де-мисел Кызылда башкы училе-шинин куш-культура салгыры-нын сургуулу Алек-сандр Комедант биле Хову-Аксинин спортчуу Алек-сандр Бабкинн аразында болган. Бо улаада Комедант бэр куужун финишке чедир шыл утаап, айткан темчээ-ге бирги разрядтын нормалын күөсөткөш, чемпионнаан. Рес-публика маргыллазын көөр дэңи келген кымычылар эр-валустун 30 километрге чары-жыг улау сонургал-биле көр-генер. Манаа Кызылда № 15 школанын куш-культура баш-кымы Николай Григорьев шы-гараан. Ол 30 километрин 1 шак 44 минутта эртекш, ийги чери алган. Кызылда сүт заводунун ажалчыны Ни-колай Санниковту 3 минута

дарнын 15 километрге хаак оорунга бирги чер дэңи де-мисел Кызылда башкы училе-шинин куш-культура салгыры-нын сургуулу Алек-сандр Комедант биле Хову-Аксинин спортчуу Алек-сандр Бабкинн аразында болган. Бо улаада Комедант бэр куужун финишке чедир шыл утаап, айткан темчээ-ге бирги разрядтын нормалын күөсөткөш, чемпионнаан. Рес-публика маргыллазын көөр дэңи келген кымычылар эр-валустун 30 километрге чары-жыг улау сонургал-биле көр-генер. Манаа Кызылда № 15 школанын куш-культура баш-кымы Николай Григорьев шы-гараан. Ол 30 километрин 1 шак 44 минутта эртекш, ийги чери алган. Кызылда сүт заводунун ажалчыны Ни-колай Санниковту 3 минута

мурнаан. Ушкү чери Кы-зылда башкы училе-шинин куш-культура башкымы Юрий Зырянов алган.

Хаак кроуунун түвөлелине команда талаам-биле бирги чери Кызылда чырыдым-кын, дэңи школа болган эр-тем ажалдыкчыларынын проф-визел обкомунун шалынак команда алган, обкомфот-вүлелин болган ВЛКСМ об-комунун шийтир кубогу, вымпел, бирги чергенин дин-лому-биле панааткан. Ийга-эни Танды районун, үшкүтүн Хову-Аксинин командалары алганнар.

Болуп эркен хаак кроу-нга «Урожай» эки тура спорт ниитилелинин түвөлелин база үндүргөн. Алаа Танды райо-нун хаакчылары команда та-лаам-биле бирги чери алган. «Урожай» эки тура спорт ни-ти-линин районнар аразында шийтир кубогу-биле панаат-кан. Бия-Хемнин спортчулары ийгили. Тожунун хаакчылары ушкү чергени алганнар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТА: 30 километр-ге хаакчыларын стартче түнү турары (аалаа); Улуг-Хем районун Торгалыг 8 чыл школанын 7-чи класзынын өөреникчиси Николай Чурто олардын 15 километрге чары-жыг «Урожай» эки тура спорт ниитилелинин чемпиону болган (устунде).

Авторун фотолары.

Хемнерни, сугларны бокталдырбас

Суг дээрге амыдыралдың дээр. Суг чокта бойдустун ян-ды-бур байлаларын озу, ковуздун бодары беша берсе. Агаарны болгаш сугу арыг-синиг болдурары, хем-нерке, хөдөрже үлөтүр бү-дүрүлгелеринин ажалып каапкан суун арыдавайн төгөр чоруту болдурбас дуга-ымда доктаалдарын СЭКП ТК болгаш СССР-ин Минис-трлер Чөвүлели хууло ап келген.

Балык камгалаанын Тыва республикада республика де-лэскериле хемнерини, хөдөр-дин камгалаанын хой-ини-тин дуузын-биле ботталды-рын, сугларны хирелдинер турар чорук-биле демиселди чорудуп турар. Тыванын ак-кок хемнерини, хөдөрдин ораны дең турары таварыта энес. Оог деңгээлдеринде ба-лык-байлалыг, хову-шөлдери сугларны чыдар улау, биче хемнер хой. Соруга бо-ла, ол хемнерини суун арыг тургузары, оог-биле үнелгил балыктарын өстүрүп көвүд-дери, оларын чоп ажаллаары болур.

Хемнерин суу басте арыг бе? Бө айтырыга дору-була «ий» деп харымал болбас бис. Хемнерже, хөдөрбектерге үлөтүргө ажалдан каапкан, хөдөрлөк бүдүмдөр-биле хир-ленген сугларын болгаш ба-жык элдеринин хей чуган савааныг сугларын топ ту-рарынын фактылары бар. Чи-жээ, Терлин-Хаяныг мончуу суу бүдүрүлгенин ажаллаа кийин турда арыгдал дерлэ-генин туудун дооспаан тур-ган. Оог уламдыг ол бүдү-рүгө үр чезе арыгдал дерлэ-гелерге чокка ажалдай турган. Бүдүрүлгенин руда казар ка-рыериле механализирни, тех-никалы болгаш мыда дээлзе станциянын ажаллаар нефть

продуктуларын төктүп турган. Хар эрп, азы чазе чаап тур-гал үеде ол бүдүмдөр, хо-дукаалыг суг хемче чайкы-талын кирип турган. Ол чо-рук мыда хемде балыктарга хоралыг болгаш билдинтир. Балык камгалаанын инспек-цияны байдалды өөренип көр-гөш, бүдүрүлгенин удуртукчу-лары тортаага-даа.

Чамдык колхозтарын, сов-хозтарын удуртукчулары мал фермаларында ажаллаан каа-нан сугу, хир-чамыг олектик хемнерге топ турары ка-чал-лаа шыл энес. Чикээ, Каа-Хем районда «Октябрь 30 чылы» колхозтун суг-ба-раан фермалары бүгү богу сугке топ турган. Колхозтун удуртукчулары мындыг чүгү-дериин моон сонгар болдур-базып, бок төгөр тускай че-рлерин кымыры аазаан.

Эрик чогууда бакычлар-лыг хамаатылар хемнерин бок төгөр чер кызын ап ту-рары дээрге санавирин-гине-ва чурумунга таарышпас. Ычказажонда Кызылда Денета, Шидея, Мылкын, Шугал-Алалда Ондар, Шибин, Шуге-ков, Хову-Аксинда Волк, Афонил, Тарасова шылап чамдык хамаатылар балык богу сугке топ турганы дэңи харымсалга хууэр ужурга таварышкан.

Бойдус байлаан камгалаар, ову чоп ажаллаар дугайында ботт совет удустун мурунда тургустунган улау соругланы ботталдырар төлөдө хемнер-ин, сугларын арыг турарын чедип алары, алаа хамааты кижиги бүтүдөп бодунун са-лымшкыны кирипери чугула.

А. ОГНЕР. Балык камгалаанын Тыва инспекциянын сугларын санавир талаам-биле камга-лаарынын күрүнескери.

Биске дуалаажып көрүңер

«Сүт-Хол» совхозтун төвү-ден мрак эвесе, 3 километр хире черде, Кара-Чыраа са-лыбында хой чон чурттан, ажалдан турар. Совхозтун топ шацы, инек фермазы шунту мында. Чурттакчыла-ры колхозунда аныктар.

Бистин салгырга чаа клуб-ту ийи чыл бурунгар анык-тан. Клубка кино, концерт, тапчы, лекция доктаамал боон, хонгым-ши театрынын артистери-даа аадалап кээп тургулаан. Соолуг үеде бис-тин салгырга байдал шуут өскерилген. Оода клубка кино беша көрбөстөдир.

Кинемеханик Салдак Сен-гиди херектин учурун ай-тырыга «оог клубка каапкан киноларды» доор. Оог мынча дээр бааа чоптук, чүгө дэңи клубка кире бээрге, соолуг даштын-биле домей. Клубтук батареалары дошандан бээр ийи ажалы турар.

Салгыр эргелекчиси Мош-гуш Досун-оолдан айттыр тургузарга, топтук хары-бер-се, а клуб эргелекчиси Мош-гуш Кокүу баа-ла «чогур эртерге чугалаан турса-даа, ода кылдыртпас боор-дур» деп харымал каар.

«Сүт-Хол» совхозтун дирек-циязы, парком, мыда юуэ Совет бисте байдалды черде кайып билбейн турар деп, мы-дыг-даа болза мынчага дээр хемчег албайн турары бисти кайгадып тур.

О. ХОВАЛЫ, М. ЧАШ-ОЛ, Д. КЕРТИК-ОЛ дэңи эске-даа болук авторлар. Чоюн-Хемчик район.

Чүгө барааны чаагай

Кызыл-Мажалык суурун чогууда «Тыва суг тууду» трестин № 1 РКМ турар чер-де чаа клубту 1971 чылда эжикаалаа кириген. Чоок-ка-вынын чурттакчыларынын өө-

рүшкү-маңайы-даа кызыгаар чок, хостуг шактарда куу-туруар дыптангырыта таар-ымчалыг байдал тургустун-ганында кым-даа оорон.

Илдыг турбужа чаа, чараш клубуусу чыл-лаа чедир ажалдайып халдынын калга-нында кижиниң сеткила хоум-даар-дып. Чылдагалы чүдөл деп айттыр тургустуну че-лир. Удуртук болгаш ажал-дакчы эртерин э-харымсалга чогундан клубтун одалгазы багып болуп келген. Одалга системанын багып кылганга-дан батареалар дошан, чара-текен. Тос тостун соонунда ам калпаары, клубту шуут хаап каан.

Ол чоок-навынды чурттак-чылары кино, концерт көөр дээди Кызыл-Мажалыкча ба-зын чоруп каар. Кыштын соонунда мрак черге ары-жар чонга дыка хаалаан.

«Тыва суг тууду» трестин № 1 РКМ-ынын начальниги эш Востокно клубто чера сагыш салбастаан. Чептерин эди алгыр арга бар-лаа болза чогуур эртерини са-гыш амыр чорудан клуб мынчага дээр хаалгып туруп берген. Калпаары?!

А. САРЫГЛАР. Барыш-Хемчик район.

Дус чок хлебтер

Бистин Аксы-Барым суур-га үрүгү-дө дус чок хлеб келер. Оларын орто колдуу 38 копек болгулаар. А 16—20 копектен хаалаар. А 16—20 копектен хаалаар. А 16—20 копектен хаалаар.

«Тыва суг тууду» трестин № 1 РКМ турар чер-де чаа клубту 1971 чылда эжикаалаа кириген. Чоок-ка-вынын чурттакчыларынын өө-

Биске хлебти неделяда ий-бир-ле удаа сөөртүп акээр. Ону салдыжылар нормалы садым-даа турар чедилес. Суурга автобус хууэ үп ка-тып кээп турары бир эки түсө ол. Чүгө дэңи, хлебтер дэңи чончун ийи-бээр арыжары чой. Чурттакчы чоп Кызыл-Мажалыктан бэрпип хлеб са-дып алыр дэңи шуукуп-ла турар. Ийида хлеб чок болза Ак-Довурак хөдөрже келер. Хары-даа. Постоянныи суур-дан барып садып алыр ужурга таварык. Ажалчы чоп үнел-гил хой у-шакты мынчаар эртерип турар. Ылангыч малчыларга, кадарчыларга мындыг байдал берсе.

Бо чуттаа хөдөржаады таарымчалыг халдырып чон пеген турар. Барыш-Хемчик райондун баштаар чери (даргазы И. Попов) манаа чүд деп харымалар ирга?

О. ХЕРТЕК.

Бышкактар кайнаар чидип турары?

«Тоора-Хем» совхоз чыл са-мында күрүнеге муң чыган ийиниң эдиги дужаан турар. Ол ийиниң бышкандан 500 эжеш эки шыларын ий-терин ажалында дааран бо-лур. А бисте калдыгы?

Мал согар пундундаа быш-кактар кайнаар сонор тур-рар. Кым-даа контрола-вай келген. Мал эмиан Ак-Зариниң ийиниң негедө чогу, белеткеч Хертек Барышын «кылаа карага» сувдуруп ажаллап, оларын тавыш

көржү, райондан келген ки-жилер 6—8-ти сууруп ап тур-ла-турар, бышкандар артайы баар. Алаа келер ийиниң чүгө-дэңи бышкандык, бышкак. Ону чыгыш, айтчырас-даа кижик чок боор.

Совхозта чыл бүрүдө чүс ажал ачып анал, даянган турар. Бышкак ийити келер-ге ачып кижикте эити, чым-чак, кылдыг-даа болгай. Ыч-кангам бо хире таарымчалыг атта чүгө өскөр саарып тур-армы? Бышкандар кайнаар чы-дып турармы? Бо айтчырта совхоз дирекциянын хары-лаар төш келген эвес бе?

Ч. БУЗУРАШ.

Черлик ыттарны канчаары?

Чоюн-Хемчик райондун Ба-ла-Тала көдө Совет эркен чыдып, дошорда тугей ийитин хууло алган. Чер-лик ыттарны уузуулары, ий-гил кижилер оларын баала-ры болгаш бээр Совете ду-гараларын мыда айткан.

Контра экинде азыл каан ол ийитин ам-даа турбу-таан. А оог күөсөдирде чер-лерде черлик ыттар көвүдөр. Олар чончун хой, ошкүзү туудун чы, хары-даа солуз, селкүта таралын чоруп по-чачылдарын ажаллаарыта берге байлады таварышты-рып турар.

Бия-Тала көдө Совет (чүсүкомунун даргазы эш Машал-оол) шийтирчиги чү-сөдирин организастар хем-чөгелерин дарып алыр негес-тинип турар. О. ОЧУР-ОЛ.

Мелебидение

ФЕВРАЛЬ 27-ДЕ КЫЗЫЛДАН

18.30—Телемдээр. 18.45—«Комиссар херечилеп тур» Документалдыг фильм. 19.15—«Надыкшыла». Дамчылыта. 19.40—Кыска метраждыг фильм. 19.50—«Улусчу мент-роль». Дамчылыта. 20.10—Телефильм. 20.20—Инструмен-талдыг трионун концерти. 21.00—Телемдээр. 21.15—Чаралдар, реклама. 21.20—22.45—«Ыт четин бай хөрө-жөн». Гран-четен фильм.

АГААР Кызылдын агаар станциязы-нын мезээни буулар алырга богу республикага шокар бу-дугаар, чамдык черагерге би-че зар чаар. Язы-бурч ут-данышкынын халтын че-рени секундла 0—4 метр че-

дер. Агаарын температуразы дагы районнара 8—12, ар-каларынга 14—18, градус соок болур.

Кызылда эдир будуттаар, зарбас. Халтын дүргени се-кундада 0—4 метр чедер. Агаарын температуразы 14—16 градус соок.

Редатор В. С. ШАРАВИН.

Кинотеатрларда

ФЕВРАЛЬ 27-ДЕ

«НАЙРАЛ»: «Руслан биле Людмила» (1-ти, 2-ги кезек-тери) 10.00, 12.45, 15.30, 18.15, 21.00 шактарда.

«БАА-ХЕМ»: «Алыр, мана!» (5-чи кезек) 15.00, «Уш мушкетерлар» (1-ти, 2-ги кезектери) 16.30, 20.00 шактар-да.

«ВОСТОК»: «Олеола» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шак-тарда. «ПИОНЕР»: «Арыг-шыныч ынамышлыг монпазы-биле» 9.00, 10.50, «Демдентиг атом» 12.40, 14.30, 16.30, 18.30, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: 667000

Кызыл, Шетинкин-Бравченко кудумчуу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуна 24-63, редакторун ораалкыларын 35-24, пропаганда кылдыныш 23-54, харымсалгыч секретарыны 23-35, партий-жанын кылдыныш 21-47, үлөтүр кылдыныш 22-64, чаага кылдыныш 41-27, информатика база совет тургустун кылдыныш 29-60, бухгалтерияны